

'esclafar': «con tu ages *trissat* lo cap del diable ---» (173r1, n. 3, trad. «contriveris» 505.30, i substituït per *trenca*t en el ms. B); 'capolar, esmicolar': «en Jacme, ayxí intràn, ab lo bastò, *trissà* los diables» (146r2, n. 33); 'martiritzar': «molt gran pietat de Déu! --- à los màrtirs *trissats* per son que-ns guasany», 238r1, n. 4 (trad. «illos conterit»), i d'altres, veg. el Gloss. de les *VidesR*.

Fou també de l'estil bíblic, en la variant *atrisar*:² «Adoncs N. S. Déu dix a la serpent —Perque tu as fet açò --- seràs malayda --- e enamistats posaré entre tu e la fembra --- e ella *atrisarà* ton cap, e tu aguaytaràs al seu taló ---» en la trad. del *Gènesi* de la B. N. P. ms. 2. És irregular la sorda *ss* d'aquesta forma i de l'oc. ant. *atrisar*, *tri(s)sar*, i no em convenç l'explicació de Mussafia (*Wiener Sitzungsber.* cxxix, 62-63, treball important per a l'estudi del mot oc. ant.) que el suposa degut a una alteració analògica partint d'un participi *tris*, *trissa*, analogie de *mes/messa* (comença per ser dubtosa l'existència d'aquest adj., almenys en oc. ant.); potser no en mancarà una explicació, car pot haver-hi alguna contaminació (com ara la de *fiçar* 'picar, fiblar' FICTIARE), o qui sap si merament fonètica (la seqüència *-T- τ -*, amb aires de reduplicació, pogué retardar molt, junt amb la influència del primitiu TRITUS, la data de l'assibilació de *-T-*).

En tot cas la *-ss-* occitana està ben establerta (car les grafies antigues amb *-s-* simple poden mancar d'abast fònic, com és normal en les *VidesR*): és usual en la llengua de Mistral, amb *ss* sorda: «Se li founnigo l'agarrusson, / fin-que d'uno, mi dènt, que *trisson* / manjaran, *trissaran* founnigo e founniguié» (trad. «qui broient»); i subst. *trisson*: «e tout-d'un-cop se desseparon, / e, torna-mai, li poung se barron, / lou *trissoun*, tourna-mai, engruno lou mourtié», trad. «derechef le pilon égruge le mortier» (*Mireio* IX, 57.2; v, 40.3).

Avui sí que existeix l'adj. admès per Mussafia, almenys en el Ross.: «I, la camisa oberta sobre el pit, / els fills de la Salanca llauradissa, / i els masovers, pel blat-d'Índia, la nit, / alsant la terra *trissa*», JSebPons (trad. «la terre fine», *Canta-Perdiu*, 176).

Un derivat *estrisar*, paral·lel al cast. dial. i ant. i port. *estriçar*, *destr-* (força exemplificats en l'article del DCEC), sembla haver existit com a cat., en Turmeda, en la forma *estrisar-se* 'allunyar-se, separar-se': «Així me'n pren com al gall, / qui, per por, de l'hom s'*estriça*: / depuis que, après lo vall, / a la porta plegadissa, / al costat d'una bardissa, / viu mon companyó cremar; / un altre en viu socarrar / dins aquell any en Eivissa», *Cobles Div.*, 91b; encara que en NCL. x, p. 132 s'imprimí *s'estriça*, sigui per lliçó ms. errònia o per err. tip., és evident per les rimes que l'autor hi va posar *estriça* (car no són assonances, que tot són consonances en les estrofes veïnes, i no sé que n'hi hagi excepcions en aquestes cobles).

Altres descendents cultes dels ll. *terere*, *tritrus*. *Contritrus* 'capolat, contús, aclaparat', va passar al cat. com a terme de moralistes i confessors; en la història de la conversió del cavaller Ramon Llull: «Donat a la pom-

pa, comprès d'amor vana, / d'aquella seguïeu los mortals effectes: / amant una casta —mostrant sos defectes / qui us dix: —Ramon, mira!, fes lò que Christ mana, / torna't per tal obre, recorda't, com Pere! — / Retret dins la cambre, tot *contrit* ploràveu», Gaspar Calaf (a. 1502), JMBover (*BiEscrBal.* I, 136.7.2). *Conterir*, rar.

Des de molt abans, i molt més a fons, es va adoptar l'abstracte *contritio*, *-onis*, 'tritració, aterrament, aclaparament'. Hauria hagut de donar *contrició*, amb *-c-* simple, que verament és la forma correcta, avui restablerta, però a la doctrina cristiana, c. 1911-13, encara ens ensenyaven a dir *contricció* a les escoles catalanes de Bna.; car, encara que aquesta forma alterada nasqués pel fenomen vulgar de la ultracorrecció, en aquest cas anava apuntalada per la influència del seu quasi-nònim *aflicció*.

En tot cas l'incorrecte *contricció* és quasi unànime antigament: «Joyes fan cecs ab do(n)s, / e muts, jutges e reys, / giràn *contriccion(s)*, / castics e durs esfrey», ('els joiells, mitjançant donatius, fan tornar els jutges i els reis cecs i muts, tot allunyant la contricció, les amonestacions i fins els grans terrors'), Gui. de Cervera, 747/775c. Freqüentíssim en Llull, on si no m'erro la *-cc-* és general en els mss. (si bé és possible que vingui menys d'ell que dels escribes): «molt devotament, e ab gran *contricció* de cor, lo malalt se benedí, e pregà Déus, ensemps ab Evast», *Blanq.* (NCL. I, 109.10) i passim en la *Do. Pu.* (ed. Gili); «L'Abat Arceni contínuament, tota la sua vida, treballava de la sua persona ---: contínuament plorava per gran *contricció* e devoció, e tota la nit plorava contemplant ---», *Eiximplis* (rec. Ag., § 373, II, 3.5f.).

Queda palesa la influència d'*aflicció* per l'observació que fem, que devien anar aplejats en fórmules populars catequístiques, com en els *Sermons* de Sant Vicent Ferrer, el qual ajunta «*aflicció* --- *contricció* ---» en una de les seves fórmules rimades (II, 7.7, 7.8). Val a dir, però, que en aquests sermons predomina escrit amb *-c-* simple, almenys en el vol. II, 7.11, 7.13, 7.19, 7.27, 7.31 etc. Però també hi ha la forma alterada, en el text transmès d'altres sermons seus: «la persona, per poqua de *contricció* que haje, és en gràcia de Déu» (*Serm.* I, 73.5); «si està en lo desert --- ha desig de confessar e no pot, aquell desig lo fa salvu, puys ha *contricció*» (*Quar.*, 76.124).

Paral·lelament a *contricció*, des del ll. *atterere* 'escantonar, desgastar', derivat *attritio*, *-onis*, d'on cat. *atricció* [Belv.]; ja en Llull «defalliment has d'amor e d'*atricció*», *Do. Pu.* (1906), 160. *Atrit.* Per a un cas problemàtic de cat. ant. *aterir*, V. *VidesR* I, 86.

De *deterere* 'arrencar a engrunes, rebaixar', *detrimentum*, d'on el cat. *detriment* 'perjudici', que tot restant sempre dins l'esfera culta ja aparegué d'antic: «molts abusos, en gran dan, *detriment* e desfavor de la República del dit regne ---» a. 1474 (*BSAL* xxvi, 117). *Detritus* 'engrunat, enrunat' [1917, *Dort.*]; *detrític* (id.).

CPT.: *Peu-tridar* (?) > *paltrigar*, veg. II, 420a57.

1 Com s'ha d'esperar, donat el tema, el trobem més